

2.1.11

(Streszczenie opracowania)

Historia Patriotyzmu Ekonomicznego

Obecnie nie ma jednego uniwersalnego modelu patriotyzmu ekonomicznego na świecie, jest natomiast jego spójna koncepcja, której inspiracją były cztery, pojawiające się w historii myśli ekonomicznej modele rozwoju gospodarczego:

- Merkantylistyczny (Wielka Brytania) XVII w
- Kolberta (Francja) XVI/XVII w
- Liszta (Niemcy)
- Keynesa (USA)

Te cztery modele, na których bazuje koncepcja patriotyzmu mają jedno wspólne podejście do roli państwa w życiu codziennym obywateli, w gospodarce i bezpieczeństwie narodowym.

Merkantylizm

Kapitał Narodu

(...)

Jeśli naród chce być bogaty i odgrywać ważną rolę na arenie międzynarodowej, powinien posiadać dodatni bilans w wymianie handlowej i uzyskać przewagę konkurencyjną nad resztą świata.

Dlatego potrzebuje on silnego przemysłu o przewadze komparatywnej, a nie dwustronnych porozumień gospodarczo-handlowych z innymi krajami.

Merkantylizm bronił zasadę, że:

Eksport był i jest zawsze korzystny dla narodów, a i import największym ich złem.

(...)

Angielski rząd latami starannie ukrył jego naukowe prace badawcze przed ciekawskimi do tego stopnia, że dostęp zagranicznych osób do samego Jamesa Watta jak i jego badań przez wiele lat był w szczególny sposób utrudniany. Kiedy wprowadzono już do gospodarki jego rozwiązania, nauczono się z nich korzystać, a kraj wyrósł już na potęgę przemysłową, cały bagaż „Bogactwa Narodu” załadowano na statek pokonując nim kanał La Manche i pozostawiając za sobą szeroko otwarte drzwi rynku brytyjskiego.

W taki oto sposób Wielka Brytania zmieniła świat przemysłowy na zawsze.

Przewaga konkurencyjna Anglii nad resztą Europy oraz ukończony bestseller Adam Smitha - "**Oda wolnego handlu**", inspirował rząd brytyjski (premiera Williama Pitta, będącego pod silnym wpływem idei Adama Smitha), który od tej pory dąży do uregulowania najpierw wzajemnych relacji handlowych z Francją - słynna umowa „EDEN”, otwierające na swobodny handel jedynie wybrane gałęzie przemysłu. W ciągu zaledwie kilkunastu miesięcy odnotowano we Francji silny spadek cen na wyroby objęte porozumieniem, silnym wzrost bezrobocia i ubożenia społeczeństwa.

(3 września 1783 roku Anglia i Francja podpisują historyczny traktat pokojowy w Wersalu, dając koniec wieloletnim konfliktom politycznym).

Kolbertyzm (Francja Colbert)

(...)

Colbert:

1661 r. został doradcą Ludwika XIV i rozpoczął reformę finansów państwa;

1663 r. założył Akademię Napisów i Literatury;

1665 r. został generalnym kontrolerem Rady Finansów **1666** utworzył Akademię Nauk w Paryżu;

1669 r. został sekretarzem stanu ds. dworu królewskiego i ministrem marynarki.

Okazało się, że zreorganizowany wiek wcześniej przez Colberta francuski system gospodarczy oparty na pierwszej w historii polityce merkantylistycznej w efekcie którego francuski eksport miał przewagę nad importem, był najwłaściwszy dla kraju.

Od nazwiska twórcy system ten nazwano kolbertyzmem lub merkantylizmem francuskim -zwany również jako system "przemysłowy".

We Francji, niezadowoleni właściciele ziemscy i przemysłowcy stają po tej samej stronie co ich niemieccy sąsiedzi i żądają od państwa większej ochrony celnej. Aby chronić bankrutujące francuskie rolnictwo i rosnące niezadowolenie społeczne Francja wprowadza w 1892 roku słynne prawo „Tarifs Méline”, mające ograniczyć import towarów rolno-przemysłowych zwłaszcza pochodzenia amerykańskiego.

(...)

Anglicy chcąc wykorzystać swoją przewagę komparatywną w przemyśle do budowy swojej potęgi gospodarczej w świecie dążyli nadal coraz odważniej do pełnej liberalizacji handlu i usunięcia wszelkich przeszkód na drodze do budowy brytyjskiego „Kondominium”.

(...)

Ciekawostka „podatek dochodowy”.

Oczywiście, gdy kraj rezygnuje z polityki protekcjonizmu, musi liczyć się z mniejszymi wpływami do budżetu a tym samym zmniejsza się siły władzy rządzącej. W 1840 roku prawie połowa przychodów budżetowych Wielkiej Brytanii pochodziła z taryf celnych.

Dążąc do polityki liberalizacji handlu rząd brytyjski wymyślił nowy mechanizm źródła zasilania budżetu. Zdecydowano się wówczas na przejście z tzw. opodatkowania zewnętrznego (taryfy na import) na opodatkowanie wewnętrzne swoich obywateli.

W ten sposób pojawia się po raz pierwszy w 1842 roku „podatek dochodowy”. To właśnie w nim praktycznie wszystkie państwa przez następne pokolenia będą upatrywać się głównych źródeł dochodu budżetowego.

(...)

Konsekwencje otwartej polityki handlowej są niekorzystne dla obywateli obu państw. Rosnące bezrobocie i pauperyzacja społeczeństwa przegradzają się w liczne protesty w wyniku czego kraje decydują się na wprowadzenie klauzul „najwyższego uprzywilejowania”, które w kolejnym wieku staną się częścią pierwszej wielostronnej umowy handlowej – GATT (General Agreement on Tariffs and Trade).

Jednak liberalizm nie sprawdzał się w większości państw europejskich. Test wolnego handlu zakończył się porażką dla niemieckiego i austriackiego przemysłu i gospodarki rolnej.

W 1879 roku w Niemczech pojawiają się problemy budżetowe, szybko rośnie bezrobocie a szybko rosnące ceny nie są łatwe do opanowania. Wówczas ekonomiści zauważają po raz pierwszy, że liberalna polityka handlowa sprzyja jedynie silniejszym gospodarkom, które czerpią korzyści ze słabiej uprzemysłowionych państw.

Friedrich List (ur.1789 r.)

Punktem wyjścia i podstawowym przedmiotem analizy **nie jest tak jak u klasyków – jednostka, lecz naród**. Bogactwo opiera się nie tylko na zasobach materialnych, ale i na „kapitale duchowym narodu”.

Uważał, że bogactwo oraz rozwój ekonomiczny narodu jako całości jest najważniejsze i można poświęcić w tym celu pomyślność jednostek, a nawet pokoleń, a dla osiągnięcia ogólnego dobrobytu niezbędne jest kierownictwo państwa.

Jego poglądy określa się mianem

PROTEKCJONIZMU WYCHOWAWCZEGO

Państwo powinno tak regulować gospodarkę (cla, żeglugę), aby zapewnić wzrost potęgi narodu, mimo konkurencji ze strony innych narodów. Dopiero po osiągnięciu odpowiedniego stopnia rozwoju, gdy konkurencja ze strony innych narodów nie jest groźna, należy znosić bariery i promować współpracę międzynarodową.

Dla Anglii, która była wówczas najlepiej rozwiniętym gospodarczo krajem świata klasyczna polityka liberalna jest korzystna. Ale dla rozwoju krajów słabiej rozwiniętych konieczna jest ochrona rynku wewnętrznego przed konkurencją zagraniczną, czyli konieczne jest stosowanie protekcjonizmu.

Postulował zjednoczenie niemieckich państw w jeden organizm polityczno-gospodarczy z silnym systemem obrony narodowych interesów oraz rozwój infrastruktury gospodarczej, w tym dróg bitych, kanałów, kolei, gdyż rozbudowana sieć infrastruktury transportu ma znaczenie militarne (łatwe przemieszczanie wojsk), gospodarcze (przewóz materiałów i towarów), socjalne (zmniejsza lokalne braki w towarach i żywności), a także kulturalne (łatwy dostęp do świata kultury) i narodotwórcze (przełamuje izolację lokalnych grup).

Uważany jest on także za jednego z głównych twórców **Niemieckiego Związku Celnego (Deutscher Zollverein)** – utworzonego 1 stycznia 1834 zrzeszającego w Unii Celnej 18 państw niemieckich pod przewodnictwem pruskim.

Jego poglądy trafiły nie tylko do ekonomistów, ale były przyjęte przez praktyków w tym Bismarcka stając się podstawą budowy potęgi gospodarczej Niemiec XIX i XX wieku.

Na podstawie jego poglądów rozwijały się w IX wieku **w tempie 10-12 proc. rocznie**.

(...)

Korea Pd. i Japonia.

Tymczasem na polski nie przetłumaczono do tej pory żadnej jego książki.

Jedyną publikacją inspirująca się na polityce Liszta była książka „Bogactwo” z roku 1921. Autor staje tutaj w opozycji do ekonomisty niemieckiego Friedricha List-a propagującego ochronę rodzimego przemysłu przed silniejszymi gospodarkami z zewnątrz.

Na wydziałach ekonomii polskich uniwersytetów nawet nie wspomina się o jego istnieniu.

(...)

Co ciekawe, zamiast Friedricha Lista na polskich uczelniach uczy się teorii Adama Smitha, który przestrzegał USA przed budowaniem przemysłu za ochroną barier celnych namawiając Amerykanów by specjalizowali się w produkcji rolniczej a resztę produktów sprowadzali z Europy.

Amerykane nie posłuchali Smitha i pod ochroną najwyższych na świecie cel zbudowali najbogatsze państwo świata. Teraz wszystkim zalecają stosowanie się do teorii Adama Smitha chociaż ani oni ani żaden inny duży, bogaty kraj na świecie się do niej nie stosował.

Jego najsłynniejszym dziełem jest wydana w 1841 r. „Das Nationale System der Politischen Ökonomie” (po angielsku „The National System of Political Economy”), najczęściej tłumaczona na wiele języków.

W tym czasie USA

Po uzyskaniu niepodległości w 1862 roku rząd amerykański nie waha się wzmocnić politykę protekcjonistyczną w celu ochrony rodzącego się narodowego przemysłu zwłaszcza wydobywczego, wprowadzając nawet kilka lat później zakaz eksportu ropy naftowej.

Amerykane skoncentrowali się w pierwszej kolejności uzyskaniu i wzmocnieniu konkurencyjności gospodarczej na skalę międzynarodową.

Polityka protekcjonistyczna była tak silna, że trudno było z niej zrezygnować nawet kiedy przemysł amerykański osiągnął wysoki poziom rozwoju.

Podsumowanie

Aby podsumować skutki ważnych momentów w gospodarce XIX wieku, ekonomiści i naukowcy przyjrzeni się bliżej tej kwestii i przeprowadzili w połowie ubiegłego wieku żmudne obliczenia mierników ekonomicznych.

Okazuje się, że wyniki ich badań nie potwierdziły wcześniejszych teoretycznych założeń liberalistycznych o ich pozytywnym wpływie na gospodarki państw i bogactwa obywateli.

Badania te opublikowano po raz pierwszy w 1975 roku a zostały one ujęte w głośnym opracowaniu Bairocha „*Commerce extérieur et développement économique de l'Europe au XIX siècle*, 1976 p. 76.

(...)

Nie potwierdzają założenia, że otwarta gospodarka indukuje wyższy wzrost niż w zamkniętym lub chronionym systemie ekonomicznym.

Produkt narodowy brutto (PNB) wzrasta nawet dwukrotnie szybciej po wprowadzeniu środków protekcyjnych niż w gospodarce otwartej.

Poniższa tabela obrazuje porównanie wyników gospodarczych w polityce protekcyjnej i wolnym handlu w całym XIX i XX wieku.

(...)

Te fakty i dowody historyczne nie są współcześnie akceptowane przez środowiska liberalne, które nawet nie zauważają istnienia przyczynowości skutkowej między wzrostem gospodarczym i protekcyjnym.

Ubóstwo i bieda po pierwszej wojnie światowej, a następnie Wielki Kryzys w 1929 roku wywołały napięcia społeczne w większości państw świata i ostatecznie doprowadziły do drugiej eskalacji wojny.